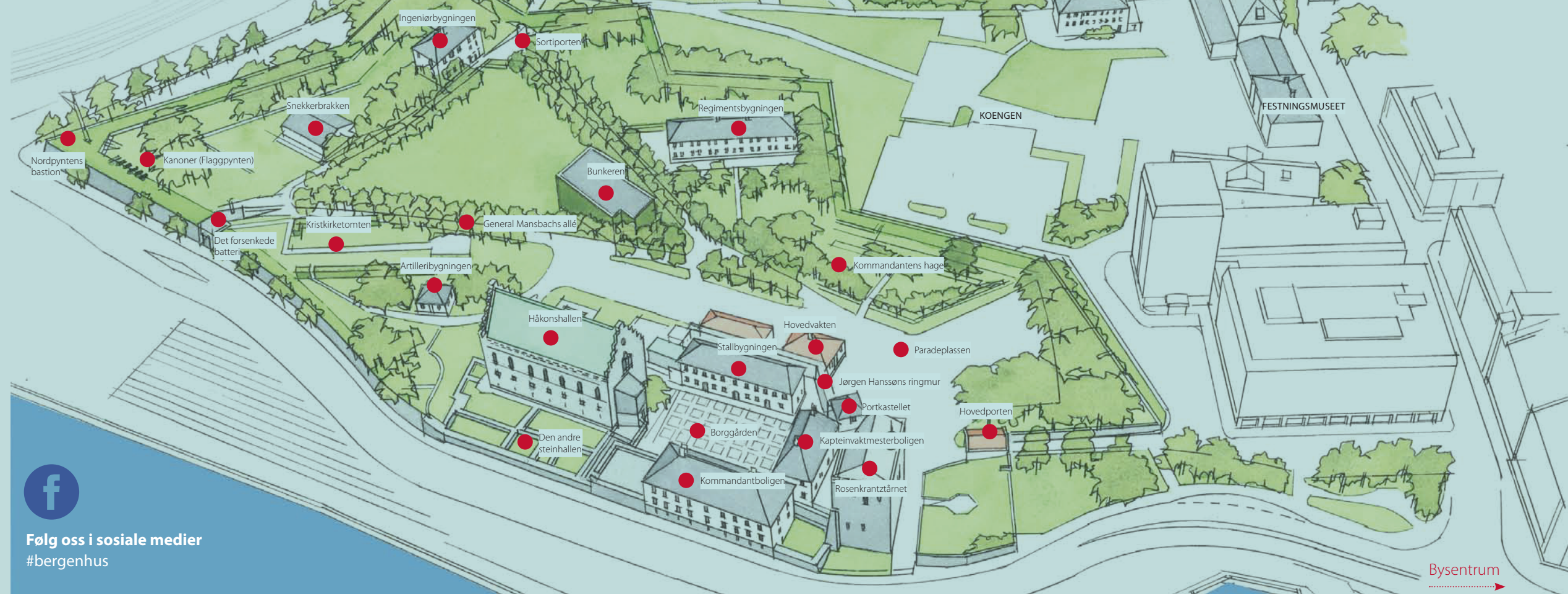

Velkommen til festningsløypen på Bergenhus festning

Festningsløypen har en varighet på cirka 1,5 timer i vanlig gange. Vi ønsker deg en god tur og fine opplevelser.

Bergenhus festning består av tre områder: Holmen med kongelige og kirkelige anlegg, Koengen og Sverresborg. På 1600-tallet ble de tre områdene sammenføyet til ett stort militært område.

HOVEDPORTEN

Oppført 1832, og har den svensk-norske kong Carl Johans monogram.

PARADEPLASSEN

Fikk i hovedtrekk sin nåværende form ved planering i 1787. I middelalderen kan det ha stått en Apostelkirke her (den tredje i serien kongelige Apostelkirker).

Det gamle Bergenhus:

ROSENKRANTZTÅRNET

Kjernen i tårnet er middelalderborgens hovedtårn, oppført av kong Magnus Lagabøte cirka 1270. Rundt 1520 ble det utvidet med åpent forverk, vollgrav og vindebro. I 1560-årene føyde lensherre Erik Rosenkrantz alt sammen til ett bygg, med tre nye etasjer forbundet med en vindeltrapp. Tårnet fikk store skader under eksplosjonsulykken i 1944. I dag er det utvendig tilbakeført til utseendet fra 1560-årene. Tårnet kan besøkes store deler av året.

PORTKASTELLET

Kastellet er bevart som det ene av to porttårn i ringmuren som Håkon Håkonsson reiste på midten av 1200-tallet. Tårnet var hovedinngangen til middelalderens kongsgård.

BORGGÅRDEN

Gårdsrommet mellom Håkonshallen og de tre hvite 1700-tallsbygningene, ser i hovedsak ut slik det ble utformet på 1700-tallet. Her er det funnet spor etter et eldre kongsgårdanlegg bygget i tre, og spor etter to Apostelkirker som var kongelige kapeller. Før eksplosjonsulykken under 2. verdenskrig hadde plassen bed og et stort, sentralt plassert tre.

KAPTEINVAKTMESTERBOLIGEN

Kapteinvaiktmesteren var nestkommanderende på festningen. Boligen ble bygget

i 1714. Er nå sammenbygget med Håkon Håkonssons portkastell fra middelalderen. Fikk omfattende skader i 1944, men er utvendig tilbakeført til opprinnelig utseende. Kafé i sommersesongen.

KOMMANDANTBOLIGEN

Oppført i 1725 over ruinene av kong Eirik Magnussons «Fruestue» fra 1290-årene. Navnet «Fruestue» antyder at dette var oppholdssted og bolig for hoffets kvinner i Kongsgården. Kommandantboligen ble sterkt skadet under eksplosjonen i 1944, men er restaurert tilbake til opprinnelig utseende.

DEN ANDRE STEINHALLEN

Hallen ble bygget av kong Håkon Håkonsson og påbegynt omtrent samtidig med Håkonshallen. De to byggene dannet antagelig en indre borggård som kan ha vært den indre kjernen i forsvarsanlegget. Ruinene viser tre rom i underetasjen og er konservert etter arkeologisk utgraving på 1930-tallet.

HÅKONSHALLEN

Mellom 1247 og 1261 reiste kong Håkon Håkonsson den store steinhallen på Holmen. Nå kalles den Håkonshallen. Den var residens for kongehuset i middelalderen, med kongehallen i øverste etasje. De to nederste etasjene ble trolig brukt til administrasjon og som lager. Fra 1520 til cirka 1860 fungerte den som magasinbygning. Hallen ble restaurert på slutten av 1800-tallet. Den ble sterkt skadet under en eksplosjon i 1944, men restaurert og gjenåpnet i 1961. Er i dag representasjonslokale, konsertlokale og museum. Besøkende kan henvende seg i stallbygningen for informasjon og omvisning.

STALLBYGNINGEN

Bygd sammen av to bygg fra omkring 1730 av og brukt som stall. Hestene var det viktigste transportmiddelet til langt ut på 1900-tallet. Bygningen har også hatt andre funksjoner. Er i dag publikumsinngang til Håkonshallen.

JØRGEN HANSSØNS RINGMUR

Jørgen Hanssøn var lensherre på Bergenhus. Han innskrenket borgområdet og bygget en ny kortere mur fra Portkastellet til Håkonshallen omkring 1520. Muren erstattet deler av middelalderens forsvarsanlegg. Ringmuren er det ytre forsvarsanlegget på en middelalderborg. Med utviklingen av kanoner mistet ringmurene sin betydning.

Med påvirkning fra Italia og Frankrike bygget man sterkere voller med rette yttermurer og fremstikkende bastioner (skystestillinger).

Holmen:

HOVEDVAKTEN

Muligens oppført på 1700-tallet, hovedvakt fra 1835 og med kong Carl Johans monogram og årstall over portalen. Skadet i 1944, men nå tilbakeført til opprinnelig utseende. Planlegges brukt som informasjonssenter for Bergenhus festning.

KOMMANDANTENS HAGE

De aller fleste festningene hadde egen kommandanthage. Kommandantens hage på Bergenhus festning lå alt fra 1600-tallet av i området nær dagens regimentsbygning. Utseendet har variert gjennom tidene – bilder fra tidlig 1900-tall viser mer av en prydhage enn en nyttehage. Men alt i middelalderen hadde kongene «hager» eller «grasgarder» på Bergenhus festning.

BUNKEREN

Bunkereren ble bygget av tyskerne som sambandsbunker under 2. verdenskrig. Arbeidskraften var sovjetiske krigsfanger. Bunkereren, i kraftig armert betong, var bygget for å kunne motstå luftangrep.

REGIMENTSBYGNINGEN

Bygget sto ferdig i 1921 som kombinert bolig og kontorer for de to tidligere Vestlandsregimentene, Hordaland Infanteriregiment nr. 9 og Fjordane Infanteriregiment nr. 10. Bygningen var delt på midten med et regiment i hver halvdel.

ARTILLERIBYGNINGEN

Trolig fra cirka 1750, men kan være eldre. Den kan ha vært brukt som laboratoriebygning og som fengsel. Restaurert etter 2. verdenskrig. Bygningen har vært benyttet som bolig og kontor for arkitekt Gerhard Fischer under de arkeologiske undersøkelsene på Bergenhus festning.

KRISTKIRKETOMTEN

Omrisset av den store Kristkirken, som var byens domkirke i middelalderen, er markert med hekkbeplantning. Kong Olav Kyrre, Bergens grunnlegger, påbegynte byggingen av Kristkirken omkring 1070. Den sto trolig ferdig i 1170 da helgen-skrinet med de jordiske restene av St. Sunniva, Bergens skytshelgen, ble plassert i kirken. To dronninger og fem norske konger ble kronet og fire konger gravlagt i kirken. Kristkirken ble revet omkring 1530. Så grundig ble arbeidet utført at arkeologene bare har funnet få spor av den på stedet. Ved kirkenes kor, som er markert med heller, står i dag en statue til minne om St. Sunniva, med innskrift om de kongene og dronningene som ble kronet og begravd her i middelalderen.

DET FORSENKEDE BATTERI

Her sto det opprinnelig kanoner som skulle forsvare festningen. I dag står bare nedgangen til anlegget fra før 1680 igjen. Statuen viser kong Haakon 7. (1872 – 1957), den første norske konge etter unionsoppløsningen med Sverige i 1905.

NORDPYNTENS BASTION

I dag kalles den også Flaggpynten, fordi flaggstangen til Bergenhus festning står her.

KANONER (FLAGGPYNTEN)

Mellom Det forsenkede batteri i sør og festningens flaggstang i nord står syv eldre kanoner på rekke og rad vendt mot innseilingen til Bergen havn – Vågen. Under flaggskiftet ved unionsoppløsningen med Sverige i 1905 ble de brukt – ikke til forsvar, men til saluttt.

GENERAL MANSBACHS ALLÉ

Del av et sammenhengende parkområde fra Bergenhus festning til Sverresborg anlagt av general Carl Mansbach i 1830-årene. Anlegget var unikt i Bergen, og ble åpnet for byens befolkning. Bare deler er nå bevart.

INGENIØRBYGNINGEN

Tidligere bakeri, ombygd omkring 1920 til bolig og kontorer. Restaurert med en 3. etasje etter 2. verdenskrig.

SORTIporten

Dette var en ny utgangsport på festningen, oppført i 1857. Under andre verdenskrig anla tyskerne underjordiske beskyttelsesrom på Bergenhus festning. Nedgangen er fra portrommet og sporene vises fortsatt i muren.

Bergenhus festning i dag

Festningen er åpen for publikum, og huser millitære og sivile leietakere. Festningsområdet blir benyttet til operaforestillinger, store rockekonsserter, utstillinger og andre kulturarrangementer. Festningen har sitt eget museum, og det er mulighet for å kjøpe forfriskninger. Bergenhus festning er områdefredet, og blir ivaretatt som det viktige kulturhistoriske området det er. Området representerer nesten 1000 års norsk historie.

Lyst til å se mer?

Man kan også gå en rundtur som omfatter sti over det gamle forterrenget til festningen, Koengen. I tillegg kan en ta veien opp på Sverresborg. Fra Sverresborg får en et vakkert utsyn over byen, innseilingen til byens havn og fjellene som omkranser Bergen.

Sverresborg

Festningsanlegget Sverresborg ser i dag ut som et anlegg fra perioden fra 1600- og til tidlig 1800-tall. På samme sted anla kong Sverre en borg omkring 1180. På 1100-tallet var kongsgårdsanlegget på Holmen ubefestet og sårbart for angrep. Under borgerkrigene i middelalderen bygget kong Sverre de to første borganleggene i stein i Norge, Sverresborg i Trondheim og Sverresborg i Bergen. Sverresborg var åsted for flere kamper under borgerkrigstiden. Anlegget ble forsterket av kong Håkon Håkonsson omkring 1250. Middelalderborgen sto til inn på 1500-tallet. Rett nedenfor Sverresborg ligger Vollmesterboligen der de eldste delene er fra 1700-tallet. Vollmesteren var som navnet tilsier ansvarlig for at festningsverk og bygninger var i god stand. Her ligger også en garasje og et uthus av nyere dato. Den store gule kasernebygningen nedenfor Sverresborg ble bygget som underoffisersskole. Under 2. verdenskrig fikk bygningen store skader og ble gjenoppbygget i forenklet form. Den huser i dag Forsvarets regnskapsadministrasjon.

Koengen

Kjernerdel av Bergenhus festning, Holmen, var i tidlig middelalder en holme. Senere dannet det seg et myrområde mellom Holmen, Sverresborg og bybebyggelsen i sør. Myrområdet fikk navnet Koengen. Navnet har den antagelig fått etter husdyr som kom her for å drikke og gå på beite. På Koengen finner en Forsvarets Musikkorps Vestlandet og Bergenhus festningsmuseum. Museet har åpent hver dag unntatt mandag; kl. 11.00 -17.00. Koengen er i dag etablert som konsertarena med plass for mange tusen besøkende. Beliggenheten midt i sentrum av Bergen by gir en ramme for konsertene som er helt unik og området er under utvikling som kulturarena.

Adferdsregler

Festningen du nå er på, er ett av Norges 14 nasjonale festningsverk og et nasjonalt kulturminne som vi ønsker å bevare for senere generasjoner. Derfor er det viktig at du som oppholder seg her har respekt for bygningene og uteområdene, viser varsomhet når du beveger deg rundt på området og overholder adferdsreglene. Slik bidrar du til at alle får en fin opplevelse når de besøker festningen. Opplevelsen av å være på et unikt sted som Bergenhus festning kan fort ødelegges av forsøpling og utilsiktet skadeverk. Det er derfor helårs bålforbud. Dette gjelder også engangsgriller. Det er båndtvang på festningen hele året. Vi ber deg om å kaste alt søppel i de oppsatte søppelkassene. Det er ikke lov å ta med seg bygningsdeler, murverk, trevirke eller andre løse gjenstander fra festningen.

Historien til Bergenhus festning

Bergenhus er en av de eldste bevarte festningene i Norge. Den har en lang historie som kirkelig, kongelig og militært senter. Festningens kjerneområde ble i middelalderen kalt Holmen.

Et kirkelig senter

I middelalderen lå det mange kirkelige anlegg på Holmen. Kristkirken, middelalderens domkirke, ble påbegynt av Olav Kyrre cirka 1070. På Holmen lå det også en bispegård, et dominikanerkloster og i tur og rekke apostelkirker. Restene av dem er ikke lenger synlige.

Det kongelige senteret

Fra 1100-tallet var Holmen ett av hovedsetene for den norske kongemakten. Det første kongsgårdsanlegget som var bygget av tre materialer, stammet fra denne tiden. I perioden 1250-1300 var Bergen Norges største og viktigste by, et kongelig, administrativt og politisk sentrum. Kong Håkon Håkonsson ble kronet i Kristkirken 1247. I 1261 hadde han reist både Håkonshallen og en steinhall ut mot Vågen. Rundt kongsgården ble det oppført en ringmur. Unionen med Danmark i senmiddelalderen medførte at kongemakten ikke lenger hadde fast opphold på Bergenhus festning. Akershus festning ble nå det politiske tyngdepunktet. Under unionen med Danmark og Sverige var Bergenhus festning fortsatt et senter for militær og sivil administrasjon for Vestlandet og Nord-Norge og Bergen var landets største by fram til midten av 1800-tallet.

Militær historie

På 1600-tallet var Bergenhus blitt utbygget og forsterket som festning. Den eneste gangen festningen har vært i kamp, var 2. august 1665. En stor flåte hollandske skip, forfulgt av engelske krigsskip, søkte tilflukt i Bergen havn. Engelskmennene angrep, men garnisonen på Bergenhus grep inn på hollendernes side. Det ble en kort og blodig kamp som førte til at engelskmennene flyktet. Den kalles nå «Slaget på Vågen».

Under annen verdenskrig brukte den tyske okkupasjonsmakten Bergenhus festning som hovedkvarter. En eksplosjonsulykke på Vågen i 1944 påførte særlig de eldste byggene på Bergenhus festning store skader. Straks etter krigen satte den norske regjeringen i gang arbeidet med å restaurere området. Arbeidet ble ledet av den kjente arkitekten og arkeologen Gerhard Fischer. I dag er de fleste bygg og anlegg her fredet.

Etter krigen var Bergenhus festning hovedkvarter for Distriktskommando Vestlandet. I 1995 overtok Bergenhus Regiment kommandantskapet på festningen. Regimentet ble nedlagt i 2002, men festningen har fortsatt militær kommandant.

Følg oss i sosiale medier
#bergenhus

Vi skaper nytt liv på historisk grunn

Forsvarsbygg forvalter 15 nasjonale festninger og tilrettelegger dem slik at de er tilgjengelige for publikum hele året.

Festningene er levende kulturarenaer som besøkes av flere millioner mennesker hvert år. De naturskjønne og historiske omgivelsene gir en unik ramme for opplevelser, selskap, møter og kursvirksomhet. Her kan du nyte store og små konserter, utendørs opera, kunstutstillinger og sportsarrangementer, eller dypdykke i historien og besøke museer. Vi har utleielokaler til de fleste anledninger. Festningene ligger i hele landet, fra Møvik fort i sør til Vardøhus i nord.

FORSVARSBYGG

www.forsvarsbygg.no

Bergenhus Festning
et nasjonalt festningsverk

Velkommen til festningsløypen på Bergenhus festning

www.bergenhusfestning.no